

Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin ve Kurum Yöneticilerinin Erken Müdahale Programlarına İlişkin Algılarının İncelenmesi

Servet KARDEŞ*, Berrin AKMAN**

Öz: Okul öncesi öğretmenleri ve kurum yöneticilerinin erken müdahale programlarına ilişkin algılarını ortaya koymak için yapılan bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim çalışması olarak desenlenmiştir. Çalışma grubu olarak ulaşılabilir örneklem yoluyla 3 bağımsız anaokulundan 20 öğretmen ve 5 kurum yöneticisi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için uzman görüşlerine başvurulmuş ve elde edilen veriler kodlayıcı güvenilirliğini sağlamak için 2 araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen ve kurum yöneticilerinin erken müdahale programları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları ya da yanlış bilgi sahibi oldukları, öğretmenlerin bir kısmının öğretimsel uyarlamalarla ilgili herhangi bir bilgilerinin olmadığı görülmüştür. Ayrıca öğretmenler MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'nda erken müdahaleye yönelik uygulamaların yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Yönetici ve öğretmenler erken müdahale programlarının etkili olabilmesi için paydaşlar arasında güçlü bir işbirliği olması ve programın takibinin yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmenlerin erken müdahale programları konusunda bilgilendirilmeleri ve bu programların okullarda yaygın bir şekilde kullanılması önerilebilir. Son olarak erken müdahale programlarıyla ilgili hizmet içi eğitim, seminerler ve destek programlar düzenlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, Erken müdahale, Nitel araştırma

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, E mail: kardesservet@gmail.com Orcid No: 0000-0002-4230-6628.

** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, E mail: bakman@hacettepe.edu.tr Orcid No: 0000-0001-5668-4382.

Investigation of the Perceptions of Preschool Education Teachers and Institution Managers on Early Intervention Programs

Abstract: This study was designed as a phenomenology study among qualitative research methods in order to reveal the perceptions of preschool teachers and preschool institution managers about early intervention programs. 20 teachers and 5 preschool institution managers from 3 independent kindergartens were interviewed through a semi-structured interview form. The findings of the research were analyzed through content analysis. Field specialist opinions were sought for the reliability of the study and the obtained data were analyzed separately by 2 researchers. As a result of the research, it was seen that teachers and institution managers did not have enough information about the early intervention programs or they had wrong information. Another result of the study was that some of the teachers did not have any knowledge about instructional adaptations. In addition, the teachers stated that the applications for early intervention in the preschool education program are not sufficient. The teachers stated that there should be strong cooperation between the stakeholders and teachers must follow-up of the program in order for early intervention programs to be effective. According to the results, it may be suggested that teachers should be informed about early intervention programs and that these programs should be widely used in schools. Finally, in-service training, seminars and support programs related to early intervention programs can be organized.

Keywords: Preschool, Early intervention, Qualitative research

Giriş

Erken müdahale programları çocuğun doğumundan ilkokul yıllarına kadar geçen dönemde dezavantajlı ve/veya risk grubundaki çocuğun gelişim alanlarını desteklemek için, çocuğa ve yakın çevresine yönelik ev ziyaretlerini de içeren müdahale programlarıdır. Erken müdahale programları erken yaşlardaki çocukların eğitimi ve gelişimi için güçlü destekler sunmaktadır. Erken müdahale programlarına ihtiyacı olan ancak bu programlardan faydalanamayan çocukların gelişimsel engellerle karşılaştıkları görülebilir (Johnson, 2006). Çocukta risk faktörleri, çocuğun gelişim dönemlerinde yaşadığı sorunlarla birlikte

sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan dezavantajlı ailelerden gelen çocuklarda karşılaşılan durumlardır. Bu risk faktörleri uygun erken müdahale programları sayesinde azaltılabilir ya da ortadan kaldırılabilir. Erken dönemde risk altında bulunan çocuğa müdahale edip çocuk için bu risk faktörünü ortadan kaldırmak çocuğun sonraki gelişimi için sağlıklı bir temel oluşturması açısından önemlidir (Wilson, 2000). Çünkü çocuğun bu yaşlarda kazanmış olduğu davranışlar ve alışkanlıklar ilerideki yaşantısının temelini oluşturacaktır (Oktay, 2002).

Erken müdahale programları gelişimsel gecikmeleri önlerken gelişimin ilerlemesine destek olur. Erken müdahale programları farklı risk gruplarında çocukları olan, çocuklarında gelişim geriliği olan ve sosyoekonomik durumu riskli olan ailelere destek sağlar. Erken müdahale programları farklı geçmişlerden gelen aileler, öğretmenler ve erken çocukluk eğitimi uzmanları tarafından çocuğun gelişimine destek olmak için kullanılabilir. Erken müdahale programları aileye sosyal destek sağlamak için farklı kaynaklar geliştirir. Çocuk aile etkileşimine katkıda bulunur ve böylelikle çocuğun gelişimine de katkıda bulunmuş olur (Derrington, Shapiro & Smith, 1999). Erken müdahale programlarının uzun vadede sorunlu davranışları azaltarak sosyal yetkinliği arttırdığı, çocuğun sosyal becerilerini geliştirdiği, çocuğun akademik başarısını arttırdığı, sınıf tekrarında azalmalara yol açtığı ve yükseköğrenime devam etme oranlarında artış sağladığı görülmüştür (Webster-Stratton, Reid & Beauchaine, 2013; Bywater, Hutchings, Whitaker, Evans & Parry, 2011). Erken müdahale programları ile özel eğitime daha az vakit ve daha az para harcanır (Barnett, 1995; Waldfogel, 1999). Erken müdahale programına devam etmeyen çocukların ilerleyen dönemlerde özel eğitime ihtiyaçları olabileceği belirtilmektedir (Wilson, 2000). Özel eğitime harcanan maddi kaynaklar ise normal eğitime harcanan kaynaklardan çok daha fazlasını gerektirmektedir (Currie, 2001).

Erken müdahale programları çocuğun bütünsel gelişimine katkıda bulunmakta, çocuğun ve ailenin iyi olma durumunu arttırmaktadır. Bu programlar aracılığıyla eğitimle birlikte ihtiyaç duyulduğu takdirde çocuğun beslenmesine katkıda bulunulmakta, sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamayan çocuklara ise sağlık hizmeti sunulmaktadır. Çocuğun kendini güvende hissedeceği bir ortamdan zengin uyarıcı bir çevreye kadar

çocuğun sağlıklı ve verimli bir eğitim için ihtiyacı olan bütün koşullar sağlanabilir. Erken müdahale programlarından faydalanan anneler daha fazla özgüven sahibi olurlar. Ebeveynlik yetenekleri gelişir hatta iş gücü piyasasına katılmaları ve ailenin ekonomik yapısına katkıda bulunmaları da sağlanır (Currie, 2001).

Erken müdahale programlarının sosyal davranışlarda kalıcı değişiklikler yaptığına dair çalışmalar (Çelebioğlu-Morkoç ve Aktan-Acar, 2014; Doğan, 2012; Karaoğlu, 2011; Karataş, 2011; Kaya, 2016; Sayın, 2014) gittikçe artmaktadır. Erken müdahale programları hem çocuğun şu andaki hayatında hem ergenlik ve yetişkinlikte davranış problemlerinin ortaya çıkma oranını büyük oranda azaltmaktadır (Crane & Barg, 2003). Erken müdahale programlarının etkili olabilmesi için çocuğa yapılan geri dönüşler güçlü ve tutarlı olmalıdır. Ödüller ve diğer uygulamalar çocuğun yaşına uygun olmalıdır. Ayrıca yapılan etkinlik ve uygulamalar çevreyi sınıf ortamıyla bütünleştirmelidir (Mcgoey, Eckert & Dupaul, 2002).

Alanyazın incelendiğinde özellikle son yıllarda kurum temelli müdahale programlarıyla birlikte aile temelli müdahale programlarının da dünya çapında yaygınlaşmaya ve devletlerin politikası olmaya başladığı görülmektedir. Aile merkezli yaklaşımlarda hem ailenin hem de çocuğun geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Bailey, Raspa & Fox, 2012). Öncelikle aileler hizmet almaya gelen müşteriler olarak görülmemeli daha ziyade çocuğun gelişimi için hedeflenen amaçlara ulaşmak isteyen okulun bu amaçları gerçekleştirmede önemli ve etkin bir paydaşı olarak görülmelidirler (Brooks-Gunn, Berlin & Fuligni, 2000). Dolayısıyla erken müdahalede ev ziyaretleri önemli bir yer tutar. Ev ziyaretleri öğretmen ve aileye etkili ve düzenli bir iletişim kurma imkanı sağlar. Öğretmenin, aile ve çocuğun yaşadığı çevre hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar. Öğretmen ev ziyaretleri aracılığıyla aile ortamında kullanılan iletişimin şekli ve niteliği hakkında da bilgi sahibi olur (Johnson, 2001). Özetle özel eğitimde ve erken müdahalede kullanılan aile merkezli uygulamalar uygun ve etkili bir şekilde kullanılabilirse çocuğun gelişiminde geniş bir alana nüfus edebilirler (Bailey, Raspa & Fox, 2012).

Çocuğun anne ile etkileşimini arttırmak, annenin eğitim seviyesini yükseltmek ve anneyi ekonomik olarak üretken bir hale getirip çocuğun refahına ve toplumun gelişmesine katkıda bulunmak için uygulanan Carolina Abecedarian ve Chicago Child-Parent Centers

gibi erken müdahale programları ise uygulanan diğer müdahale programlarıdır (Waldfogel, 1999). Özellikle The Highscope Perry Programı uzun vadede işgücü, gelir ve refah düzeyi üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Bu programlar ayrıca uzun vadede suç oranlarının azalmasına da katkı sağlamaktadır (Waldfogel, 1999). High Scope Perry Preschool erken müdahale programından faydalanan çocuklar kırk yaşına kadar izlenmişlerdir. Bu çocukların bir çoğunun kontrol grubuna göre ekonomik durumlarının daha iyi olduğu ve gelir düzeylerinin arttığı gözlemlenmiştir. Böylece gelirleri artan bireylerin ülkenin ekonomisine katkısı, devlete ödedikleri vergi oranları artmış ve ödedikleri sigorta primleri yükselmiştir. Bütün bu katkıların tamamının ülke ekonomisinin kalkınmasına fayda sağladığı sonucuna ulaşılmıştır (Heckman, Moon, Pinto, Savelyev & Yavitz, 2010). The Perry Preschool Project erken müdahale programının getirisi üzerine odaklanan ender programlardan biridir. Erken müdahale programlarının ekonomik getirisi bilinmekle birlikte kesin bir şey söylemek mümkün değildir (Currie, 2001).

Ülkemizde erken müdahalede özellikle özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerle kurumlar arasında sistematik işbirliğinin olmadığı, özel gereksinimi olan çocuklara sahip ailelere yeterince destek sağlanmadığı belirtilmiştir (Bakkaloğlu, 2013). Erken müdahale programlarının işbirliği içerisinde amaca yönelik uygulanması çocuğun gelişimine yönelik programın ulaşılabilirliğini arttıracak gibi bu programın etkililiğini ve sürdürülebilirliğini arttırması bakımından da önemli katkılar sağlayacaktır (Erdil, 2010).

Erken müdahale programlarını finanse etmek, uygulamaya koymak ve bu politikaların hayata geçirilmesinin takibi, denetimi için uygun bir sistem oluşturmak politikacılar için iyi bir uygulama olacaktır (Anne Çocuk Eğitim Vakfı, 2007). Bu sayede sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerden gelen çocuklar diğer çocuklarla eşit eğitim olanaklarına sahip olacaktır. Bu müdahale programları gelişimsel ve çevresel dezavantajları olan, ihmal edilen ve cinsel istismara uğrayan çocuklar için geliştirici ve iyileştirici programlar olacaktır (Currie, 2000). Erken müdahale programları yukarıda da söz edildiği gibi sosyal refahı arttırır ve iş gücü piyasasına katkıda bulunur, suç oranlarında azalmaya neden olur (RAND, 2005).

Erken müdahale programlarının erken yaşlarda çocuğa, ailesine ve yaşadığı çevreye kazandırdıkları gözönüne alındığında, çocuğun eğitimine entegre edilmesi gereken erken müdahale programlarına yönelik farkındalığın ve uygulamanın ülkemizde istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde erken çocuklukta erken müdahale programlarına yönelik yönetici ve öğretmenlerin farkındalıkları ve alandaki uygulamaları hakkında çok sınırlı çalışma olduğu görülmüştür. Bu noktadan hareketle bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumu yöneticilerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde erken müdahale denince ne anladıkları, erken müdahalenin gerekliliği konusundaki algıları ve erken müdahale konusundaki uygulamaları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma ister yönetici ister öğretmen olarak çalışsınlar hepsi birer okul öncesi eğitimcisi olan okul yöneticileri ve öğretmenlerin erken müdahaleyle ilgili farkındalıkları ve uygulamaları hakkında genel bir bakış açısı sunmaktadır.

Yöntem

Okul öncesi öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin okul öncesi eğitimde erken müdahale programlarına ilişkin algılarının incelenmesi amacı ile yapılan bu çalışma nitel araştırma türlerinden olan olgu bilim çalışması olarak tasarlanmıştır. Olgu bilim çalışmaları; hayatta karşılaştığımız ancak üzerinde çok fazla düşünmediğimiz olgu ve olayları derinlemesine inceleyen bir araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin ve okul kurum yöneticilerinin erken müdahale programlarına yönelik düşüncelerinin belirlenmesi ve öğretmenlerin erken müdahale programlarındaki uygulamalarının derinlemesine incelenmesi amaçlandığı için durum çalışması deseninin bu araştırmanın amacına uygun olduğu düşünülmüştür.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Van'da bulunan üç bağımsız anaokulunda çalışan 5'i yönetici (Müdür, müdür yard.), 20'si okul öncesi öğretmeni olmak üzere toplam 25 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme, zaman, para ve işgücü kaybını önlemek amacıyla seçkisiz olmayan örnekleme yönteminden olan uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Yönetici ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler okul yöneticisinin odasında

gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubuna alınan yöneticilerin tamamı erkek (5), öğretmenlerin tamamı ise kadın (20)'dir. Yöneticilik ve öğretmenlikte geçen deneyimlerine bakıldığında dokuz katılımcının 0-5 yıl, dokuz katılımcının 6-10 yıl, dört katılımcının 11-15 yıl ve üç katılımcının ise 16-20 yıl arası mesleki deneyimine sahip olduğu görülmüştür. Çalışma grubuna alınan katılımcıların tamamı okul öncesi eğitim anabilim dalı lisans mezunu olup yöneticilerin ikisi eğitim bilimleri alanında yüksek lisans derecesine sahiptir. Çalışma grubundan sadece bir katılımcı (öğretmen) daha önce erken müdahale ile ilgili eğitim almış 24 katılımcı ise bu konuda herhangi bir eğitim almadığını ifade etmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında okul öncesi öğretmenlerinin ve okul kurum yöneticilerinin okul öncesi eğitimdeki erken müdahale programlarına ilişkin algılarını ve uygulamalarını belirlemek için ilgili alanyazın (Erdil, 2010; Gül & Diken, 2009; Odom & Wolery, 2003; Sandall, McLean & Smith, 2000; Sazak-Pınar, 2006; Shonkoff & Meisels, 2000; Tufan & Yıldırım, 2013) taraması sonucunda Okul öncesi eğitim öğretmenlerine ve okul kurum yöneticilerine yönelik görüşme formu oluşturulmuştur.

Ulaşılabilir örneklem yoluyla belirlenen 20 okul öncesi eğitim öğretmeni ve 5 okul öncesi kurum yöneticisi ile iki bölümden oluşan görüşme formu kullanılarak görüşme yapılmıştır. Formun başlangıç kısmında çalışmanın amacını ve kapsamını tanıtıcı bilgiler yer almıştır. Formun birinci bölümünde katılımcıların demografik bilgilerini belirlemeye yönelik olarak oluşturulan sorulara yer verilmiştir. Formun ikinci bölümünde ise katılımcılara altı tane yarı yapılandırılmış görüşme sorusu yöneltilmiştir. Görüşme formunun geçerlik ve güvenilirliği için soruların oluşturulma aşamasında üç okul öncesi eğitimi alan uzmanının görüşü alınmıştır. Gelen görüşler sonrasında form yeniden düzenlenmiş ve asıl uygulamaya geçmeden önce soruların işlerliğini değerlendirmek amacıyla çalışma grubunda yer almayan üç öğretmenle ön uygulama yapılmıştır. Bu ön görüşme sonucu bir soruda ifade değişikliğine gidilerek görüşme formuna son hali verilmiştir.

Verilerin Analizi

Nitel veri analizi verilerin hazırlanması, organize edilmesi, kodlanması ve kodlanan verilerin temalara indirgenmesi son olarak verilerin şekiller, tablolar ya da bir tartışma

halinde sunumunu gerektirir (Creswell, 2013). Görüşme formundan elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı olarak kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenabilir bir teknik şeklinde tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Araştırmadan elde edilen veriler öncelikle düzenlenmiş, araştırmacı tarafından verilerle ilgili hatırlatıcı notlar tutulmuş, veriler tanımlanmış, sınıflandırılmış ve son olarak yorumlanmıştır (Creswell, 2013). Araştırma içerisinde sık sık katılımcıların görüşlerine doğrudan alıntılar ile yer verilmektedir. Alıntı yapılan öğretmenler için Ö.1 Ö.2 şeklinde, yöneticiler için ise Y.1 Y.2 şeklinde kodlamalar yapılmıştır. Verilerin sunumunda frekans, veri çeşitliliği, alıntılar ve uç örneklere yer verilmiştir (Carley, 1993). Bununla birlikte analiz edilen verilerin güvenilirliğini arttırmak için eğitim alanında doktora derecesine sahip bağımsız bir araştırmacı tarafından da incelenmesi sağlanmıştır.

Ayrı ayrı yapılan kodlamaların tutarlılığını belirlemek amacıyla güvenilirlik= $[(uyum)(uyumluluk+uyumsuzluk)] \times 100$ formülü kullanılmıştır. Araştırmacılar arasındaki uyuma yüzdesi 87,2 olarak hesaplanmıştır. Uyuşma yüzdesi araştırmacılar arasındaki tutarlılığın yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Uyuşma olmayan kodlamalarda ise araştırmacılar kendi aralarında tartışarak uzlaşmaya varmıştır.

Bulgular

Bu çalışmanın bulguları elde edilen veriler doğrultusunda altı tema altında sınıflandırılmıştır. Bu temalar aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Erken müdahale programları hakkında bilgi sahibi olma durumuna ilişkin görüşler

Kodlar	f
Erken müdahale programları hakkında bilgim yok	7
Özel eğitim gerektiren öğrencilere yönelik programlar	6
Çocuğun ihtiyaç duyduğu alanda çocuğa sağlanan destek programlar	5
İstenmeyen davranışlara yönelik müdahaleler	3
Çocuğun potansiyelini desteklemede kullanılan programlar	2
Olumsuz olaylara müdahale için uygun programlar	2

Tablo 1'e bakıldığında öğretmenler ve kurum yöneticilerinden yedisinin erken müdahale programları hakkında bilgilerinin olmadığını görmekteyiz. Bununla birlikte öğretmen ve

yöneticilerin altısı erken müdahale programlarının özel eğitime gereksinimi olan bireylere yönelik programlar olduğunu düşünmektedirler. Bu kategoriye ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinden alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Y.1. “Koşulları yetersiz olan çocukların alması gereken eğitim ve öğretim uygulamalarıdır.”

Ö.16. “Erken müdahale gelişimini etkileyen özel bir ihtiyacı olan küçük çocuklara uygulanır. Çocuğun kendisine veya ailesine uygulanabilir. Okulda, evde ya da servisle evden alınarak okulda yapılabilir.”

Ö.18. “Bütün gelişim alanlarında akranlarından anlamlı farklılık gösteren çocukların gözlemler sonucu ihtiyaçlarına uygun eğitim görmelerini sağlayan uygulamalardır. Öğrenme güçlüğü yaşayan ya da yetersiz koşullara sahip çocukları içeren program uygulamalarıdır.”

Ö.4. “Erken müdahale gelişiminde risk olduğu tespit edilen, gelişimini etkileyen özel bir ihtiyacı olan küçük çocuklara uygulanır.”

Tablo 2. Erken Müdahale Program’larının okul öncesi eğitimdeki önemine ilişkin görüşler

Kodlar	f
Gelişimde erken çocukluk yılları önemli olduğu için	8
Risklere zamanında müdahale sağlar	5
Fikrim yok	4
Bireysel farklılıkları destekler	3
Yetersiz koşulları destekler	2
Gelişimsel problemleri azaltır	2
İstenmeyen davranışlara müdahale sağlar	1

Tablo 2’ye bakıldığında sekiz öğretmen ve yöneticinin gelişimde erken çocukluk yıllarının önemli olması, beş öğretmen ve yöneticinin risklere zamanında müdahale etmenin gerekliliği açısından erken müdahale programının önemine değindiği görülmektedir. Öğretmen ve yöneticilerin dördü ise bu konuda fikirlerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Bu soruya verilen cevaplara ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda verilmiştir.

Y.2. “Bireysel farklılıkların belirlenmesi açısından oldukça önemlidir.”

Ö.7. “İstenmeyen davranışa ne kadar erken müdahale edilirse o kadar yararlı olur.”

Ö.15. “0-6 yaş arasında bulunan çocuklar okul öncesi eğitimi alma hakkında sahiptir. Çocukların gelişimlerinin çok net gözlenebildiği okul öncesi eğitim kurumlarında müdahale programlarının uygulanabilirliği daha kolay olacaktır.”

Ö.19. “Gelişim okul öncesi çocuklarında çok hızlı olduğu için erken müdahale daha önemlidir.”

Tablo 3. Erken Müdahale Program’larında öğretmene düşen görevlere ilişkin görüşler

Kodlar	f
Aileyi sürece dâhil etme	10
Programın ve hedeflenen kazanımların takipçisi olmak	5
Paydaşlar arasında koordinasyonu sağlamak	4
Uzmanlara yönlendirme	2
Program dâhilinde gerekli tedbirleri alma	2
Erken müdahale programlarını araştırmak	1
Erken müdahale için uygun ortamları oluşturmak	1

Tablo 3’e bakıldığında on öğretmen ve yönetici erken müdahale programında ailenin sürece katılımını öğretmenin görevi olarak görmektedir. Bununla birlikte beş öğretmen uygulanan programlarda öğretmenin programın ve hedeflenen kazanımların takipçisi olması gerektiğini ifade etmiştir. Paydaşlar arasında işbirliğinin sağlanması dört öğretmen ve yönetici tarafından dile getirilmiştir. Öğretmenler ve yönetici görüşleri aşağıdaki gibidir.

Ö.20. “Gelişimsel yetersizliği olan çocuk ne kadar erken dönemde belirlenirse o kadar çok fayda sağlanabilir. Bize düşen görev ise iyi bir gözlemci olup böyle bir durumda aile ile iletişim halinde olmaktır.”

Y.1. “Programın takibini yapmak. Öğretmen, öğrenci ve aileyle iletişim halinde olmak.”

Ö.6. “Kazandırılmak istenen davranışın sınıflarda uygulayıcı ve takipçisi olmak.”

Ö.12. “Gelişimsel yetersizliği olan çocuk ne kadar erken dönemde belirlenirse o kadar çok fayda sağlanabilir. Bize düşen görev ise iyi bir gözlemci olup böyle bir durumda aile ile iletişim halinde olmaktır.”

Tablo 4. Okul Öncesi Eğitim Programı'nda erken müdahaleye yönelik uygulamalara ilişkin görüşler

Kodlar	f
Uygulamalar var ama yeterli değil	17
Fikrim yok	6
Bu konudaki uygulamalar yeterli	2

Tablo 4'e bakıldığında eğitimcilerin 17'sinin okul öncesi eğitim programında erken müdahale programlarına ilişkin uygulamaların yeterli olmadığını ifade ettiği görülmektedir. Altı eğitimci bu konuda bir fikrinin olmadığını ifade etmiş iki eğitimci ise OÖEP'nde erken müdahaleye ilişkin uygulamaların yeterli olduğunu ifade etmiştir. Bu konudaki öğretmen ve yönetici ifadelerine ilişkin alıntılar aşağıda verilmiştir.

Y.4. *"Tam olarak bilgi sahibi değilim. Yeterli olmadığını düşünüyorum."*

Ö.20. *"Var fakat yeterli olduğunu düşünmüyorum."*

Ö.2. *"Uygulamalar mutlaka vardır ancak yeterli olmayabilir."*

Ö.12. *"Var. Fakat programın yeterli olduğunu düşünmüyorum."*

Tablo 5. Erken müdahale programlarının bireye faydalarına ilişkin görüşler

Kodlar	f
Dezavantajlı çocukların avantajlı hale gelmelerine katkı sağlamak	8
Bireysel farklılıkları ve ilgi ihtiyacı belirlemede yardımcı olma	5
Erken teşhis sağlama	5
Çocukların gelişimlerinin uygun şekilde desteklenmesi	3
Sorunlara erken çözüm bulma	3
Toplumda farkındalık oluşturma	1

Tablo 5'e bakıldığında sekiz öğretmen ve yönetici dezavantajlı grupların avantajlı hale gelmesine katkıda bulunur demiştir. Bireysel farklılıklar ilgi ve ihtiyaçları beş eğitimci ifade ederken, beş eğitimci ise erken teşhis için faydalı olacağını ifade etmiştir.

Y.5. *"Bireysel farklılıkları belirleme ve çocukların ilgi ihtiyaçlarını karşılamaya katkıda bulunması açısından önemlidir."*

Ö.14. “Erken müdahale bireyin risk grubu içinde olup olmadığının tespiti için önemlidir. Birey risk grubundaysa gerekli müdahale ile iyileştirici programın uygulanması birey için önem teşkil eder.”

Ö.18. “Bireysel ilgi ve ihtiyacı olan bireyleri belirleyip, sıkıntılarını gidermeye yardımcı olmak, eğitimde fırsat eşitliği sağlamak gibi faydaları vardır. Ayrıca toplumda farkındalık oluşturmak gibi faydaları vardır.”

Ö.19. “Bireyin dezavantajını avantaja dönüştürme gibi bir yararı vardır.”

Tablo 6. Erken müdahale programlarının etkili kılınması için yapılacaklara ilişkin görüşler

Kodlar	f
Paydaşlar arasında güçlü işbirliği sağlanmalı	11
Programların takibi yapılmalı	5
Hizmet içi eğitim verilmeli	2
Okullara erken müdahaleyle ilgili bilgilendirme yazıları gönderilmeli	2
Erken müdahale programlarına ulaşılabilirlik artırılmalı	2
Erken müdahale programlarına yönelik tanıtım faaliyetleri artırılmalı	2
Erken müdahale programları yasalarla desteklenmeli	1

Tablo 6’ya bakıldığında on iki eğitimci paydaşlar arasında işbirliği sağlanmalı demiştir. Beş eğitimci programların takibinin yapılmasının müdahale programlarını etkili kılacağını ifade etmişlerdir. Bu kategoride verilen cevaplara ilişkin birkaç öğretmen ve yönetici görüşleri aşağıdaki gibidir.

Y.4. “Eğitim ortamları yeniden düzenlenmeli. Yasalar veya yönetmeliklerle programın içeriği yasallaştırılmalı. Program dâhilinde bulunan çocuklar ve aileler desteklenmeli.”

Ö.3. “öncelikle bu programlar tanıtılmalı ve bilinmesi için etkinlikler yapılmalıdır.”

Ö.1. “Hazırlanan programların yasalarla desteklenmesi, tüm eğitim öğretim kurumlarında uzmanlarla beraber desteklenip uygulanması programların sürdürülebilirliğini destekler diye düşünüyorum.”

Ö.2. “Erken yıllarda müdahale önemli olduğu için okul öncesi eğitim programında müdahale programları dikkate alınmalı.”

Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular gözönüne alındığında, yöneticilerin ve öğretmenlerin çoğunun erken müdahale programları hakkında ya bilgi sahibi olmadıkları ya da yanlış bilgi sahibi oldukları, erken müdahale programlarını sadece özel gereksinimi olan çocuklara yönelik programlar olarak algıladıkları görülmüştür. Bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte Doğaroğlu ve Dümenci (2015) yaptıkları araştırma sonucunda öğretmenlerin bir kısmının erken müdahale kavramını bilmedikleri bir kısmının ise kaynaştırmayı bir tür erken müdahale olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Tufan ve Yıldırım (2013)'da yaptıkları araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin erken müdahaleyi yalnızca özel gereksinimli çocukların tanınması olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmanın devamında öğretmenlerin bazılarının öğretimsel uyarlamalarla ilgili herhangi bir bilgilerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu araştırmaların sonuçları okul öncesi öğretmenlerinin erken müdahale hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları ve bu konuda desteklenmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Ancak Akman, Karlıdağ ve Özen (2018) öğretmen adaylarının erken müdahale kavramına yönelik yeterli bilgi düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bu durum son dönemde erken çocukluk eğitimine ilişkin farkındalığın arttığı ve öğretmen adaylarının erken müdahale programlarına ilişkin değişik kaynaklardan araştırma yaptıkları şeklinde yorumlanabilir. Erken müdahale programlarının önemine ilişkin görüşlere bakıldığında öğretmenler genelde erken yılların çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi ve risklere zamanında müdahale etmenin önemi üzerine yoğunlaşmışlardır. Çelebioğlu Morkoç ve Aktan Acar (2014) yaptıkları araştırmada çok amaçlı erken müdahale programının çocukların bilişsel, dil ve kişisel-sosyal gelişimleri üzerinde etkili olduğu sonucuna varmışlardır. Bick, Palmwood, Zajac, Simons & Dozier (2019) yaptıkları boylamsal çalışmada ailelere yönelik erken müdahale programının çocukların bilişsel gelişimi ve nöral bağlantıları üzerinde uzun süreli olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Odom, vd. (2019) yoksul çocukların akademik başarıları ve sosyal becerilerini geliştirmek için dört yaş çocuklarına uyguladıkları erken müdahale programının başarılı olduğunu görmüşlerdir. Ocak ve Arda (2014) yaptıkları araştırmada erken müdahale programlarının genel olarak erken çocuklukta problem çözme becerisini geliştirme, gelişimi destekleme ve davranış değişikliği oluşturmaya odaklandığı sonucuna ulaşmışlardır. Uysal

Bayrak ve Akman (2018)'ın yaptıkları çalışmada erken müdahale programı olan Eşsiz Yıllar Programı'na katılan çocukların sorun davranışlarında azalma olduğu; aynı şekilde Karaoğlu (2011)'da erken müdahale programlarının çocukların problem davranışlarını azaltarak, sosyal becerilerini artırdığı; Karataş (2011) ise erken müdahale programının çocuklarda zorbalık davranışının azaltılmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Biber ve Ural (2016) yaptıkları çalışmada uyguladıkları Portage Erken Müdahale Programı'nın çocukların sosyal, bilişsel ve dil gelişimleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Kılınç ve Aral (2015) yaptıkları çalışmada Anne Çocuk Etkileşim Programı'nın çocuğun gelişimini desteklediği sonucuna ulaşmışlardır. Bütün bu yapılan araştırmaların sonuçları erken müdahale programlarının çocukların gelişimi üzerindeki etkisini ve önemini göstermektedir. Ancak yapılan bu araştırmada öğretmenlerin çok az bir kısmının erken müdahale programlarının çocukların farklı gelişim alanları üzerindeki etkisine değinmeleri, okul öncesi öğretmenlerinin erken müdahale programlarının önemi hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Okul öncesi öğretmenleri, erken müdahale programlarının uygulanmasında öğretmene düşen görevlerin aileyi sürece dâhil etme, koordinasyonu sağlama ve programın hedef ve kazanımlarının takip edilmesi olarak ifade etmişlerdir. Ailenin erken müdahale programlarında sürece katılımı önemlidir. Nitekim çocuğun gelişiminde ailenin rolünün önemi yadsınamaz. Bu nedenle ailelere yönelik birçok müdahale programı bulunmakta ve uygulanmaktadır (Sayın, 2014; Kaymak-Özmen, 2013; Webster-Stratton, 2009).

Öğretmenler okul öncesi eğitim programında erken müdahaleye yönelik uygulamaların yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Nitekim 2013 okul öncesi eğitim programında erken müdahale ifadesi hiçbir şekilde yer almamaktadır. Program esnek olduğu için öğretmenlere bu konuda özgürlük tanısa da özellikle erken müdahale programlarının önemini vurgulanması uygulamaya daha fazla katkı sunabilir. Öğretmenler erken müdahale programlarının çocuğun dezavantajına olan durumları avantaja çevirdiğini ifade etmişlerdir. Gölcük, Okur ve Berument (2015) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin bu bakış açısını destekler şekilde sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen çocuklara uygulanan kitap okuma müdahale programının çocukların dil gelişimi üzerinde etkili olduğu sonucuna

ulaşmışlardır. Bir başka araştırmada Doğan (2012) çocuklara uyguladığı erken müdahale programına katılan çocukların öğrenme güçlüğü üzerinde etkili olduğu ve çocukta var olan yetersizliğin üzerinden gelmek için etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla erken müdahale programlarının çocuğun eksiklerini gidermede faydalı olduğu ve çocuğa avantaj sağladığı ifade edilebilir. Öğretmenler, erken müdahale programlarının etkili olabilmesi için paydaşlar arasında güçlü bir işbirliği olması ve programın takibinin yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmenlerin ve yöneticilerin erken müdahale programları konusunda sınırlı bilgiye sahip olmalarının en büyük nedeni mevcut öğretmen yetiştirme lisans programlarında bu konuya yönelik bir dersin olmaması olarak düşünülebilir. Bu nedenle hizmet öncesinde yetiştirilen öğretmen adaylarının erken müdahale konusunda bilgilerinin ve farkındalıklarının olması gerekir ki öğretmen olarak çalışmaya başladıklarında bu programları verimli ve etkili bir şekilde uygulayabilsinler.

Öneriler

Eğitim fakültelerinin lisans programlarında erken müdahale programları dersinin yer alması önerilebilir. Bununla birlikte bu konuda düzenlenecek olan hizmet içi eğitim çalışmaları, seminerler, çalıştaylar aracılığı ile de bilgilendirme ve farkındalık sağlamaya yönelik destekleyici eğitimler düzenlenebilir. Araştırmacılar, okul öncesi öğretmen adaylarının erken müdahale programlarıyla ilgili bilgi ve farkındalıklarını ortaya koyan çalışmalar yapabilir.

Makalenin Bilimdeki Konumu (Yeri)

Temel Eğitim Bölümü/Okul Öncesi Eğitimi

Makalenin Bilimdeki Özgünlüğü

Yapılan literatür araştırması sonucunda, erken müdahale programları ile ilgili çalışmaların yetersiz kaldığı, okul öncesi öğretmen ve kurum yöneticilerinin erken müdahale programları konusunda sahip oldukları algı ve bilgiye yönelik araştırma olmadığı görülmüştür. Bu araştırmada literatürdeki bu boşluğu gidermek amacıyla okul öncesi öğretmenlerinin ve kurum yöneticilerinin erken müdahale programları hakkındaki görüşleri ve uygulamalarının ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Kaynaklar

- Anne Çocuk Eğitim Vakfı, (2007). *Ekonomik ve Toplumsal Kalkınma için Erken Çocukluk Eğitimi: Önemi, Yararları ve Yaygınlaştırma Önerileri*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.
- Akman, B., Karlıdağ, İ., & Özen, Z. Z. (2018). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Erken Müdahale Kavramına İlişkin Algıları. *İlköğretim Online*, 17(3), 1631-1643.
- Allen, G., (2011). *Early Intervention: The Next Steps*. HM Government. London. UK.
- Bailey, D. B., Raspa, M. & Fox, L. C., (2011). What is the Future of Family Outcomes and Family-Centered Services?. *Topics in Early Childhood Special Education*. 31(216). DOI:10.1177/0271121411427077.
- Bakkaloğlu, H., (2013). Ebeveynlerin Gözüyle Özel Gereksinimli Çocukların Erken Müdahaleden Okul Öncesi Programlara Geçiş Süreci. *Eğitim ve Bilim*. 38(169), 311-327.
- Barnett, W. S., (1995). Long-Term Effects of Early Childhood Programs on Cognitive and School Outcomes. *The Future of Children Long-Term Outcomes of Early Childhood Programs*. 5(3), 25-50.
- Barnett, W. S. (1998). Long-term cognitive and academic effects of early childhood education on children in poverty. *Preventive Medicine*, 27(2), 204-207.
- Biber, K., ve Ural, O., (2016). Portage Erken Eğitim Programının 5–6 Yaş Çocuklarının Gelişimleri İle Aile Katılım Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(6), 1181-1204.

- Bick, J., Palmwood, E. N., Zajac, L., Simons, R., & Dozier, M. (2019). Early parenting intervention and adverse family environments affect neural function in middle childhood. *Biological psychiatry*, 85(4), 326-335.
- Brooks-Gunn, J., Berlin, L. J., & Fuligni, A. S. (2000). *Early childhood intervention programs: What about the family? (2nd Ed.)* New York, NY: Cambridge University Press.
- Burger, K., (2009). How does early childhood care and education affect cognitive development? An international review of the effects of early interventions for children from different social backgrounds. *Early Childhood Research Quarterly*, 25 (2010) 140–165.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.,(2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*.(12.bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Bywater, T., Hutchings, J., Whitaker, C., Evans, C., & Parry, L. (2011). The Incredible Years Therapeutic Dinosaur Programme to build social and emotional competence in Welsh primary schools: Study protocol for a randomised controlled trial. *Trials*, 12(1), 39.
- Crane, J. & Barg, M., (2003). Do Early Childhood Intervention Programs Really Work? *Coalition for Evidence-Based Policy*.
- Currie, J., (2000). *Early Childhood Intervention Programs: What Do We Know?*. Joint Center for Poverty Research. Canada.
- Currie, J., (2001). Early Childhood Education Programs. *Journal of Economic Perspectives*. 15(2), 213-238.
- Çelebioğlu Morkoç, Ö. ve Aktan Acar E., (2014). 4-5 yaş grubu çocuklarına yönelik çok amaçlı erken müdahale programının etkililiğinin belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(5), 1835-1860.
- Demiriz, S., Karadağ, A., Ulutaş, İ. (2003). *Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanım*. Anı Yayıncılık.
- Derrington, T., Shapiro, B. & Smith, B., (2003). The Effectiveness of Early Intervention Services. *University of Hawai'i Center on Disability Studies*. Unpublished Manuscript.

- Doğan, H. (2012). *Özel öğrenme güçlüğü riski taşıyan 5-6 yaş çocukları için uygulanan erken müdahale eğitim programının etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- Doğaroğlu, T., ve Dümenci, S. B. (2015). Sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ve erken müdahale hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 460-473.
- Erdil, Z., (2010). Sosyoekonomik Olarak Risk Altında Bulunan Çocuklara Yönelik Erken Müdahale Programları ve Akademik Başarı İlişkisi. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 72-78.
- Gölcük, M., Okur, Ş., & Berument, S. (2015). Düşük Sosyoekonomik Düzeydeki Çocukların Alıcı Dil ve Hikaye Anlama Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Kitap Okuma Müdahale Programı. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 89-96.
- Gül, S. O., & Diken, I. H. (2009). Erken Çocuklukta Özel Eğitime İlişkin Türkiye'de Gerçekleştirilmiş Lisansüstü Tez Çalışmalarının Gözden Geçirilmesi. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 1(1), 46-78.
- Heckman, J. J., Moon, S. H., Pinto, R., Savelyev, P. A. & Yavitz, A., (2010). The Rate of Return to the HighScope Perry Preschool Program. *Journal of Public Economics*. 94, 114-128.
- Johnson, C., (2001). Supporting Families in Transition Between Early Intervention and Social Age Programs. *Colorado Families for Hands and Voices*. Colorado, USA.
- Johnson, A. D., (2006). The Effects of Early Education on Children in Poverty. *Department of Human Development Teachers College, Columbia University*.USA.
- Karaoğlu, M. (2011). *Başarıya ilk adım erken müdahale programının 5-6 yaş grubu çocuklarının problem davranışlarına, sosyal becerilerine ve akademik etkinliklerle ilgilenme sürelerine olan etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- Karataş, H. (2011). *İlköğretim okullarında zorbalığa yönelik geliştirilen programın etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi.

- Kaya, İ. (2016). *Yaşam becerileri programının (YBP) 4 yaş çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi.
- Kaymak Özmen, Ş. (2013). Anne-baba eğitimi programının çocuklardaki davranış sorunları ve anne-babaların depresyon düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(167), 98-113.
- Kelagher, M., Gray, J. & Dunt, D., (2009). Understanding the Effectiveness of Partnership-Based Early Childhood Interventions. *Australian Journal of Primary Health*, 15, 218-224.
- Kılınç, F., & Aral, N. (2015). Erken Müdahale İçin Bir Model: Anne Çocuk Etkileşim Programı. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 63-76.
- Mawdsley, H. P. & Haver-Cram, P., (2012). Mothers of Young Children with Disabilities: Perceived Benefits and Worries about Preschool. *Early Child Development and Care*. 183(9), 1258-1275. DOI:10.1080/03004430.2012.719896.
- McCabe, A. L. & Frede, C. E., (2007). *Challenging Behaviors and the Role of Preschool Education*. Preschool Policy Brief, 16. National Institute for Early Education Research. <http://nieer.org/wp-content/uploads/2016/08/16.pdf> adresinden alınmıştır.
- Mcgoey, K. E., Eckert, T. L. & Dupaul, G. J., (2002). Early Intervention for Preschool-Age Children with ADHD. A literature Review. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*. 10(1), 14-28.
- Muennig, P., Shweinhart, L., Montie, J. & Neidell, M., (2009). Effects of a Prekindergarten Educational Intervention on Adult Health: 37 Year Follow-Up Results of a Randomized Controlled Trial. *American Journal of Public Health*. 99(8), 1431-1437.
- Ocak, Ş. ve Arda, T. B., (2014). Okul öncesi dönemde önleyici müdahale edici programların karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(4), 171-188.
- Odom, S. L., Butera, G., Diamond, K. E., Hanson, M. J., Horn, E., Lieber, J., ... & Marquis, J. (2019). Efficacy of a Comprehensive Early Childhood Curriculum to Enhance Children's Success. *Topics in Early Childhood Special Education*, 39(1), 19-31.
- Odom, S. L., & Wolery, M. (2003). A unified theory of practice in early intervention/early childhood special education: Evidence-based practices. *The Journal of Special Education*, 37(3), 164-173.
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul:Epsilon Yayınevi.

- RAND Labor and Population. (2005). *Proven Benefits of Early Childhood Interventions*. https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB9145.html adresinden alınmıştır.
- Reid, K., Littlefield, L. & Wingenfeld, S., (2003). Early Intervention for Preschool-Aged Children with Behavioural and Relationship Problems and Their Families. *Australian Journal of Psychology*, 55, 206-216.
- Reynolds, A. J., Temple, J. A., Robertson, D. L. & Mann, E. A. (2001). Long term effects of an early childhood intervention on educational achievement and juvenile arrest: A 15-year follow up of low-income children in public schools. *Journal of the American Medical Association*, 285, 2339-2347.
- Sandall, S., McLean, M. E., & Smith, B. J. (2000). *DEC recommended practices in early intervention/early childhood special education*. Sopris West, 4093 Specialty Pl., Longmont.
- Sayın, U. (2014). *48-72 aylık çocuklardaki saldırganlık davranışlarına müdahale yöntemi olarak ebeveyn eğitim programı geliştirilmesi ve etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Sazak Pınar, E., (2006). Dünyada ve Türkiye'de erken çocukluk özel eğitiminin gelişimi ve erken çocukluk özel eğitim uygulamaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 7(02), 71-83.
- Shonkoff, J. P., & Meisels, S. J. (Eds.). (2000). *Handbook of early childhood intervention*. Cambridge University Press, UK.
- Tufan, M., & Yıldırım, Y. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin erken müdahale ve kaynaştırma kavramları hakkındaki bilgi düzeylerinin ve özel gereksinimli çocuklar için yaptıkları öğretimsel uyarlamaların incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 2(4), 1-13.
- Uysal Bayrak, H., & Akman, B. (2018). Adaptation of the “Incredible Years Child Training Program” and investigation of the effectiveness of the program. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 18, 397–425
- Waldfogel, J., (1999). *Early Childhood Interventions and Outcomes*. Centre for Analysis of Social Exclusion. London School of Economics, UK.
- Washington State Institute for Public policy, (2004). *Benefits and Costs of Prevention and Early Intervention Programs for Youth*. Document No: 04-07-3901.

- Webster-Stratton, C. (2009). Affirming diversity: Multi-cultural collaboration to deliver the Incredible Years Parent Programs. *International Journal of Child Health and Human Development*, 2(1), 17–32.
- Webster-Stratton, C., Reid, M. J., & Beauchaine, T. (2011). Combining parent and child training for young children with ADHD. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 40(2), 191–203.
- Webster-Stratton, C., Reid, M. J., & Beauchaine, T. P. (2013). One-year follow-up of combined parent and child intervention for young children with ADHD. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 42(2), 251–261.
- Webster-Stratton, C., Reid, J., & Hammond, M. (2001). Social skills and problem-solving training for children with early-onset conduct problems: Who benefits? *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 42(07), 943–952.
- Wilson, J. J., (2000). *The High/Scope Perry Preschool Project. Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Juvenile Justice Bulletin. U.S. Department of Justice.*

Summary

Problem Statement

Early intervention programs prevent developmental delays and support development progress. Early intervention programs support families with children in different risk groups and children with developmental disabilities. Early intervention programs can be used by families, school teachers and early childhood education specialists to support the child's development. Early intervention programs develop different resources to provide social support to the families. Early intervention programs contributes to the family interaction and thus contributes to the child's development (Derrington, Shapiro & Smith, 1999). The long-term effects of the programs are not only for the benefit of the individual but also for the benefit of society. It was seen that early intervention programs increased social competence by reducing problem behaviors in long term, supported social skills increased the academic achievement of the child, led to decreases in class repetition and increased the attendance rates of higher education (Webster-Stratton, Reid & Beauchaine, 2013; Bywater, Hutchings, Whitaker, Evans & Parry, 2011). It is stated that children who do not attend the early intervention program may need special education in the future (Wilson, 2000).

Considering the gains of early intervention programs to the child, it was seen that the awareness and implementation of early intervention programs that should be integrated into the education of the child is not at the desired level in our country. When the literature is examined, it is seen that there is very limited study about the awareness and applications of administrators and teachers in early intervention programs. This study provides an overview of the awareness and practice of school administrators and preschool teachers about early intervention programs.

Purpose of the Study

In this research, it is tried to put forward what pre-school education administrators and preschool teachers understand about early intervention in preschool education, what is their perceptions about the necessity of early intervention and their applications about early intervention.

Method

This study was designed as a case study which is one of the qualitative research types in order to examine the perceptions of preschool teachers and school administrators about early intervention programs in preschool education. The study group of this research consists of 25 people, five of whom are managers (principals, assistant principals) and 20 of them are preschool teachers in three independent kindergartens. An interview form was prepared to determine the perceptions and practices of pre-school teachers and school administrators. For the validity and reliability of the interview form, the opinions of three field experts were taken during the creation of the questions. The qualitative data obtained from the interview form were analyzed by content analysis method. The data obtained from the research first arranged, notes were kept by the researcher, the data were defined, classified and finally interpreted.

Findings and Discussions

When the findings of the research are taken into consideration, it is seen that most of the administrators and teachers do not have information about the early intervention programs or they have wrong information and perceive the early intervention programs only for the children with special needs. Similarly, Doğaroğlu and Dümenci (2015) stated that some of the teachers did not know the concept of early intervention and some of them considered inclusion as a kind of early intervention. Considering the importance of early intervention programs, teachers generally focused on the impact of early years on child development and the importance of response to risks on time. Çelebioğlu Morkoç and Aktan Acar (2014) concluded that the multi-purpose early intervention program has an effect on

children's cognitive, language and personal-social development. In another research, Karaoğlu (2011) found that, early intervention programs reduce children's problem behaviors and increase their social skills. Preschool teachers stated that the duties of the teacher in the implementation of early intervention programs are to work with the family in the process, to ensure coordination with educational partners and to follow the objectives and gains of the program.

The teachers stated that the applications for early intervention in the preschool education program are not sufficient. Actually, the expression of early intervention is not included in the 2013 preschool education program in any way.

Conclusions and Recommendations

As a result, our research revealed that most of the administrators and teachers did not know any information or had wrong information about early intervention programs and perceived early intervention programs as programs for children with special needs only. In line with the results, It may be suggested that early intervention programs course should be included in undergraduate programs of education faculties. The teachers stated that the applications for early intervention in the preschool education program are not sufficient. Courses and seminars can be organized.